

Fundacja Teresy Sahakian i jej zbiory

Fundacja Teresy Sahakian została ustanowiona w dniu 4 lutego 1993 r., przez Polkę, panią **Terese Schmidt van Bastelaer**, primo voto **Sahakian** (1915–2007), mieszkającą wówczas w Brukseli. Celem Fundacji jest zorganizowanie i prowadzenie ekspozycji kobierców wschodnich oraz innych ofiarowanych przez fundatorkę obiektów, powiększanie istniejącego zbioru oraz działalność charytatywna.

Kolekcja Fundacji Teresy Sahakian liczy **747 dzieł** sztuki zarejestrowanych w inwentarzu Fundacji oraz **35 przedmiotów** pozostających poza inwentarzem (m.in. narzędzia tkackie, książki, materiały konserwatorskie). Zbiory Fundacji znajdują się w depozycie w Zamku Królewskim w Warszawie, który sprawuje zarówno pieczę nad jego nienaruszalnością, jak i opiekę merytoryczną i konserwatorską. Zamek dba również o bezpieczne magazynowanie i eksponowanie kolekcji w wyremontowanych wnętrzach pałacu Pod Blachą.

Najliczniejszy w kolekcji jest zbiór **628 kobierców wschodnich i tkanin orientalnych** od XVIII do XX w., wśród nich ponad 400 kobierców kaukaskich. To dzięki nim Warszawa uzyskała status jednego z ważniejszych w skali międzynarodowej ośrodków muzealnych gromadzących kobierce wschodnie.

Oprócz kobierców kaukaskich w kolekcji znajdują się również kobierce perskie, środkowoazjatyckie, tureckie i chińskie, wyroby tkackie wykonane technikami płaskimi (kilimy, zili, verni) oraz hafty (m.in. suzani), a także niewielki zbiór tkanin europejskich (m.in. portiere i lambrekiny wykonane w słynnej francuskiej wytwórni w Aubusson oraz pasy kontuszowe). Kolekcję sztuki Wschodu wzbogacają różnorodne dzieła sztuki zdobniczej, m.in. dziewiętnastowieczne drzwi perskie ozdobione miniaturami i inskrypcjami, meble, fajki wodne – nargile, lampy oraz zbiór interesujących narzędzi tkackich.

Odrębny dział w zbiorach Fundacji stanowi zespół europejskiej sztuki zdobniczej, w którego skład wchodzi m.in.:

- tkaniny z wytwórni francuskich i polskich, XVIII–XIX w.,
- gotycka szkatułka rzeźbiona w kości słoniowej ze scenami Pasji Chrystusa, wykonana zapewne we Francji ok. połowy XIV w.,
- drewniana kwatery ołtarzowa ze sceną Obrzezania Chrystusa, wykonana w południowych Niderlandach w 1. ćw. XVI w.,
- figura Chrystusa Ukrzyżowanego, rzeźba z kości słoniowej, wykonana we Flandrii lub Francji w XVII w.,
- drewniana grupa rzeźbiarska przedstawiająca scenę Ukrzyżowania, wykonana w Niderlandach w XVI w.,
- zespół naczyń cynowych, XVIII–XIX w.,
- świeczniki korpusowe, lichtarze, wagi, XVIII–XIX w.,
- zespół moździerzy XVI–XVIII w.,
- zespół 31 fajansowych talerzy z wytwórni w Montelupo we Włoszech z lat 1600–1650

- 4 figurki z serii „Cztery Pory Roku” (Delft, Holandia, XVIII w.).

Wszystkie dzieła sztuki składające się na kolekcję Fundacji Teresy Sahakian były sukcesywnie sprowadzane do Zamku Królewskiego w Warszawie, począwszy od 1989 r. Wówczas miał miejsce pierwszy akt darowizny ze strony fundatorki. Kolejne odbyły się w roku 1992 i 2007. Ostatni dar został przekazany jako legat w 2008 r. Twórczyni kolekcji kobierców wschodnich i założycielka fundacji została odznaczona Krzyżem Oficerskim i Krzyżem Komandorskim Orderu Zasługi.

Miejscem przechowywania kolekcji stał się pałac Pod Blachą, gdzie przygotowane w latach 1990, 1993, 1995 kolejne ekspozycje prezentowały tkaniny wschodnie wykonane w różnych ośrodkach, przede wszystkim jednak kobierce kaukaskie, stanowiące o wyjątkowości kolekcji, cieszące się dużym i wciąż rosnącym zainteresowaniem zwiedzających.

Na wystawie w Piwnicy Renesansowej Zamku Królewskiego w Warszawie zorganizowanej w 2006 r., w czasie trwania remontu pałacu Pod Blachą, pokazano wybór 60 kobierców z Kaukazu.

Obecna prezentacja zbiorów, zatytułowana *Powrót kolekcji. Kobierce wschodnie ze zbiorów Fundacji Teresy Sahakian*, została udostępniona publiczności po remoncie pałacu w 2008 r. Na wystawę wybrano zespół **189 zabytków** z czterech wiodących ośrodków sztuki kobierniczej: perskiego, anatolijskiego, środkowoazjatyckiego oraz prezentowanego najliczniej – kaukaskiego. Ekspozowane tkaniny odzwierciedlają charakter całej kolekcji, której twórcy ze szczególnym upodobaniem gromadzili kobierce kaukaskie, tworząc różnorodny zbiór, reprezentatywny dla tego ośrodka sztuki kobierniczej.

Zarząd Fundacji ustalił zasadę rotacyjnego eksponowania kobierców na ekspozycji stałej w pałacu Pod Blachą ze względu na ograniczoną przestrzeń wystawienniczą, w której jednorazowo można pomieścić ok. 200 tkanin. Poza wystawą stałą w pałacu Pod Blachą Fundacja prezentuje swoje zbiory na wystawach czasowych w różnych muzeach polskich. Scenariusze tych wystaw są przygotowywane w całości przez kuratora zbiorów Fundacji Katarzynę Połujan. Do tej pory odbyły się cztery takie wystawy w Muzeum Okręgowym w Toruniu (1999), Muzeum Zamku Książąt Pomorskich w Szczecinie (2003), Muzeum Zamkowym w Malborku (2005–2006) oraz Muzeum Okręgowym w Rzeszowie (2009).

Ze zbiorów Fundacji korzystały również liczne polskie muzea, wypożyczając kobierce na swoje wystawy, m.in. w Muzeum Narodowym w Krakowie (*Ormianie polscy*, 1999 r.), w Muzeum Zamkowym w Malborku (*Oręż perski i indoperski ze zbiorów polskich*, 2000 r.), w Muzeum Narodowym w Gdańsku (*Klejnot w koronie*, 2006 r.), w Muzeum Rzeźby Alfonsa Karnego w Białymstoku (Oddział Muzeum Podlaskiego, *Kobierce modlitewne*, 2009 r.), w Muzeum Rolnictwa im. ks. Krzysztofa Kluka w Ciechanowcu (*W dworku szlacheckim ok. 1800 roku*, 2009 r.), w Muzeum Okręgowym w Zamościu (*Ars Armeniaca. Wystawa sztuki ormiańskiej ze zbiorów polskich i ukraińskich*, 2010 r.) oraz w Muzeum Pałacu w Wilanowie (*Amor Polonus*, 2010 r.).

Prowadzenie ekspozycji kobierców wschodnich czy powiększanie zbiorów nie jest jedynym zadaniem Fundacji Teresy Sahakian. Innym, równie ważnym celem jest kontynuowanie

działalności społecznej i charytatywnej, prowadzonej przez fundatorkę poprzez:

- wspomaganie finansowe uzdolnionych artystycznie osób, nieposiadających środków na kształcenie swego talentu, we wszystkich dziedzinach i dyscyplinach sztuki, kultury i nauki poprzez fundowanie stypendiów i innych form pomocy,
- finansowanie przedsięwzięć w dziedzinie upowszechniania wiedzy o sztuce i kulturze poprzez umożliwienie obcowania ze zbiorami, organizowanie stałych ekspozycji i wystaw czasowych,
- finansowanie konferencji i seminariów naukowych,
- wspieranie programów służących ochronie dziedzictwa kulturowego poprzez finansowanie konserwacji wybranych obiektów,
- fundowanie stypendiów, staży naukowych oraz finansowanie udziału w konferencjach, seminariach, sympozjach,
- finansowanie publikacji naukowych i popularnonaukowych w dziedzinie sztuki.

Tekst: Krystyna Łubieńska